

خاسیه ته کانی سهردهمی نه هرامه کان (مهمله که تی کۆن)

له بنه مائهی (۳-۶) ده گرتته وه نه م سهردهمه نزیکه ی (۵۰۰) سائی خایاندووه.

- مه لیکه کان توانیویانه ههره می گه وره بنیاد بنینن و ناوانی نه م سهردهمه به ههره مه کان.

- سهره له دانی یه که م شوژی کومه لایه تی له میژووی میسر دا که زۆریه ی شوینه کانی نه وم ولاته ی گرتته وه نه مه بووه ده ستپیکیک بو سهردهمی لاوازی.

له کاتی حوکمرانی بنه مائه ی ده یه م له نه هناسا له باکوری شاری تیبه که 670 کم له قاهره وه دووره بنه ماله یه کی تر دامه زرا نه ویش بنه مائه ی یازده بوو واته میسر له هه مان کات له لایه ن دوو بنه مائه وه حوکم ده کرا ، نه مانه ش هه ریه که یه کیان له هه وئی فراوان کردنی ده سه لات و قورغکاری بوون بویه چه ند شه ریکی گه وره دژی بنه مائه ی یازده به رپا بوو تا نه وه ی یه کییک له مه لیکه کانی بنه مائه ی یازده به ناوی (امحوتب) یان (منتوحوتب)، توانی یه کگرتنی میسر ده سه به ر بکات، کاروباری ولات به باشی به ریوه ببات، دوا ی نه و امحوتبی دووم دیته سه ر ده سه لات له سهردهمی نه م مه لیکه گرنگیه کی زۆری به بنیاد نانی په رستگا داوه بایه خی زۆری به بیناسازی داوه.

دوا ی نه وه کۆتا مه لیکه نه م بنه مائه یه (امحوتیبی سییه م) دیته سه ر ده سه لات به یارمه تی وه زیره که ی به ناوی (نه منمه حات یا خود نه منمه حییتی) که دواتر ده بیبه دامه زرینه ری بنه مائه ی دوازه.

بنه مائه ی دوازه

ئەو سەرەتای سەردەمی زێرین هەژمار دەکریت، هەروەها گەرانەنەوی جیگیری دەسەلات. ئە دیارترین پاشاکانی ئەم
بنەمائەیه :

ئەمنەحات یاخود ئەمنەحیتی یەگەم :

ئە ماوەی حوکمرانی کردنی رکابەری زۆری هەبوو بەلام ئەو توانی بە شیوەیەکی ئاشتیانە بیته سەر
دەسەلات، که توانی بە سیاسەتە زیرەکیەکی بەسەر کیشەکاندا زوال بیته :

ئە گرنگترین کارەکانی :

۱- مانەوی حاکمی هەریمەکان ئە پۆستەکانیان بە مەرجی ئەووی :

أ- باج و سەرانه بدهنه دهوڵەت ب- سوپای نامادە کراویان هەبیته ج- دیاری کردنی سنوری هەریمەکان.

۲- خواوەند ئامون کرا بە خواوەندی سەرەکی شاری تیبە.

۳- گواستەووی پایتەخت ئە تیبە بو فەییوم پایتەختەکی بەناوی (ئیپت تاوی) مەبەست القابض علی
الارض.

۴- دروستکردنی شورا ئە دەوری شارەکه بو مەبەستی بەرگری کردن.

۵- دانانی چاودێر بو هەریمەکان .

۶- رژیمی حوکمی پشتاوپشت، بریاردارا کوری گەورە هەرمە ئیکیک ئەگەل باوکی بیته (ولی عهد)

۷- توانی بەسەر هیرشەکانی ئیبیهکان و ئە سوپیهکاندا زال بیته.

8- یەکیک ئە سیما تاییه تیهکانی ئەم بنەمائەیه ئەو بوو بەشداری کردنی جینشینی فیرعهون ئەگەل
فیرعهون ئە حوکمرانی کردنی ولات.

سنوسرتی یەگەم :

دوووهم پاشای بنه مائه ی 12 بوو که ماوه یه ک نه گه ل باوکیدا حوکمرانی میسری کردوو، که نزیکه ی 13 سال نه ماوه ی حوکمرانی باوکی نه ویش فهرانه و بووه.

نه گرنگترین کارهکانی :

1- گرنگی زور به کانزا دراوه به تاییه ت به ردی به نرخ و زیر.

2- دروستکردنی په رستگا نه (ایتا تاوی) نه نزیکه فهیوم.

3- ههستا به به فراوانکردنی سنوری دهسه لاتی به ره و ناوچهکانی دهوروبه ر به جوریک یه که م جار بووه سنوری ولات به و جوره فراوان بیت.

4- نه کوتایی سهردهمی نه ودا قات و قری و برسیه تی بلاویه وه و خه نک هیرشیان کرده سهر په رستگان.

سهردهمی بنه مائه ی 13 و 14 :

به پیی تواماری مانیتو دهرکه وتوو که بنه مائه ی سیژده 150 سال حوکمرانیان کردوو، و نزیکه ی 60 مه لیک حوکمران بوون، یه که م مه لیکه نه م بنه مائه یه به ناوی (اوسکاف) بوو کومه نه پاشایه ک حوکمرانیان کردوو نه به ناوبانگرتینیان (سبیک حوتبی یه که م)، نه سهردهمی مه لیکهکانی دواتر بارودوخی میسر ره و خراپی چوو هه رچه نده پاشاکان نه هه وئی نه وه دابوون ره وشه که چاره سهر بکه ن به لام به هوئی خراپی ره وشی سیاسی و دهرکه وتنی سهر کردهکانی سوپا و حاکمهکانی هه ریمه کانیش به ردهوام بوون نه کیشه نانه وه بویه پاشاکان نه م باره یان بو چاره سهر نه کرا.

نه هه مان کاتدا نه میسری خواروو بنه مائه ی 14 حوکمرانیان ده کرد که نزیکه ی 184 سال حوکمرانیان کردوو و نزیکه ی 76 پاشا حوکمدار بوون، بارودوخی ولات نه وسه رده مانه به شیوه یه کی گشتی خراپ بووه

به تاييه ت لايه ني ئابووري به هؤي شهرو ئاژاوه كان بووه هؤي له نيؤوچووني به شيكي زؤري به روبوومه
كشتوكائيه كان و ئاوديري و بايه خيان نه داوه به لايه ني بازرگاني هه رچه نده هه ندي له مه ليكه كان
هه ستاون به دروستكردني هه رهم له شاري تيبه به لام هه رهمه كان بچووك بوون نه مهش به هؤي نه بووني
پاره و سامان . نه مه واي كرد هؤزه كانى تر هيرش بكه نه سه ر ميسر و ده سه لات وه ربگرن ، نه مه و چه ند
هؤكاري تريش بوونه ريگه خوشكهر بو مه به ستي ده ستا پيكردي سه رده ميكي تر نه ويش سه رده مي
هيكسو سه كانه .

هه ر نه مهش وا يكرد له ماوه ي حوكم راني بنه مائه ي 14 ميژوونوسان به ئاشوبى دووم ناوى به بن ، كه
له ماوه ي فه رمان ره وايي بنه مائه ي 14 ميسر دوچارى هيرشى گه و ره ي ده ركه ي ده بيته وه نه وانيش
هيكسو سه كانن به مهش سه رده ميكي نوي له ميسر ده ستيپيده كات به سه رده مي بالاده ستي هيكسو سه كان
ناسراوه كه هاوچه رخي بنه مائه ي 14 تاوه كو بنه مائه ي 17 بوون .

خرابي لايه ني سياسى و ئابورى به ر له هاتنى هيكسو سه كان :

بنه مائه ي 13 له باكورى ميسر و بنه مائه ي 14 له باشورى ميسر فه رمان ره وا بوون .

كه لاني هيندو نه وروپي له قه وقاز حورى و ميتانى كه ده گه ريئه وه بو نه نادول و سوريا كوچيان كرد بو
باشورى ميسر .

به مشيوه يه هيكسو سه كان باشورى ده نتاي نيبيان داگير كرد ، و نه م ماوه يه له كو تايي سه رده مي 13 تاوه كو
سه رده مي بنه مائه ي 18 به خرا پترين ره وشى ميسر هه ژمار ده كرئت ، كه له بنه مائه ي 13 له برى
مه ليكه كان وه زيره كان حوكم راني ولاتيان ده كرد .

و له ماوه يه دا هيكسو سه كان توانيان بنه مائه ي 15 و 16 له ناوچه ئوارييس دا به زرينن . و له سه رده مي
بنه مائه ي 15 هيكسو س (خسيان – ابو فيس) گه و ره مه ليكه كاي هيكسو س حوكم ران بوونو سه رده مي
بنه مائه ي 16 به هيكسو سه بچوكه كان ناسراو بوون به هؤي لاوازي ده سه لاتيان .

بۆيە ميژوونوسان ئەم ماوەيان بە خراپترین ماوەی سیاسی و ئابووری داناوە چونكە ھەندى ك جار بى مەليك بوون ياخود زياتر لە 3 مەليك حوكمرانيان كردوو و تەنانەت لە لايەنى ئابووريش زور خراپ بوو، تا گەيشتبوو رادەيهەك باج و سەرانیان لە خەلك وەرنەدەگرت.

ھيكسۆسەكان و ھاتنيان بۆ ميسر:

ھيكسۆس و بنەمائە (15-16) پ.ز.

نەژاد و زىدى ھيكسۆسەكان:

ديارە بىرو راى جياواز ھەيە دەربارەى رەچە ئەك و نەژادى ھيكسۆسەكان چونكە ئەوان يەكپەن لە رەگەزانەى بنەچەيان ديارىكراو نىە:

1- ھەندىك لە ميژوونوسان نەژادى ھيكسۆسەكان بۆ ھۆزە عەرەبىيەكانى سوريا و فەلەستين و دورگە عەرەبى دەگيرنەو.

2- بەشيكى ديكە لە ميژوونوسان بە بەشيك لە دانىشتوانى ئاسايى ميسريان دادەنن.

3- ھەندىكى ديكە بۆ دانىشتوانى ئاسايى بچووك و دەرياي خەزەريان دەگيرنەو.

* بەلام بەشى زورىامن بۆ ئەوھيان گەراندۆتەوھ كە سامى نەژادن و لە فەلەستين بوونە.

ناوى ھيكسۆسەكان:

ناوى ھيكسۆسەكان بەشيوازی جياواز نامازەى پيكراروھ ئەوانە: (حن خا سوتا - ھيكاسۆس - ھيكا سون)

ئەم ناوھ ناوى تايبەت بە نەتەوھيەك نەبوو، بەلكو نازناويك بوو خەلكى ميسرى كۆن بۆ فەرمانرەوا بيگانەكان بەكاريان ھيئاوھ، (زعماء بلدان الاجنبية) كە بەماناى فەرمانرەوايى ناوچە بيگانەكان ديت.

ۋشەى ھېكسۇس ئە زمانى مېسرى كۆن بە (رحت حاسود- رحت خاسدت) ھاتوۋە، بە واتاى (پاشايەتى ۋلاتى بېگانە بۇ ئەم ناۋچانەى دەرەۋەى مېسر.

ئە زمانى يۇنانىش ۋشەى ھېك بە ماناى سەرۆك يان مېر دېت، ۋ ۋشەى سوس ئە سەر دەمى ينە ما ئەى 12 بە سەرۆكى بېبابانى ۋ شوانكارەكانى ۋتوۋە، ئەم ۋشەى بە ماناى پاشاى شوان دېت ملوك رعاد.

باس ئەۋە كراۋە نزىكەى سە دەىيەكى خاياندوۋە، تاۋەكو كۆچ بكن بۇ مېسر ئە سەرەتادا بە نىازى كار كرن ۋ بازرگانى ۋ ئەۋەرگا ھاتونەتە ئەۋ ۋلاتە .

ھۆكارەكانى ھاتنى ھېكسۇسەكان :

1-خراپى فەرمانرەۋايى ھىندۇ ئەۋرۋىپەكان

1-خراپى بارودۇخى سىياسى مېسر.

2-ۋشكە سائى ۋ كەمبارانى ئە ناۋچەكان.

3-ئەروۋى ئازادىيەۋە ھېكسۇسەكان بە تۋانا بوون ئە بەر ئەۋەى ئە بېابان گەرە بوون، دواتر بوونە خاۋەن قەۋارەىيەكى سىياسى ۋ ھەستىيان كرن قەۋارەى سىياسى ئە مېسر لاۋازە، تۋانىيان ئە 1785-1580 پ.ز دەسە لاتى خۇيان دروست بكن.

4-بەكارەينانى چەكى پېشكەۋتوۋ ئە لايەن ھېكسۇسەكان ئەۋانە ئەسپ ۋ گالىسكە ۋ ۋ شمشىر ۋ تىروكەۋان كە ئە چاۋ مېسرىيەكان پېشكەۋتوۋ تر بوون.

دۋاى ھاتنىيان بۇ مېسر تۋانىيان حكومەتېك دروست بكن ئە رۇژھە لاتى دەلتا مېسرى ناۋەراست تا ئەسىۋت. ۋ بۇ ماۋەى 200 سال حوكمرانى بكن ۋ ئە ئەقارىس ئە رۇژئاۋاى بېبابانى ئىسماعىلىيە بۇ خۇيان پايتەختىك بىنياد بىنن. ئەۋ سەرۋبەندەشدا باكورى مېسر سەر بە خۇ بوون.

هیکسۆسه کان نزیکه ی 81 پاشایان حوکمرانیان کردوو و نازناوی پاشا و سولتانیان له خویان ناوه لهوانه : ئاباخناس – ئه بوفیس – سیسی و هتد .

هۆکارهکانی سه رکه وتنی هیکسۆسه کان :

1- به هۆی بوونی رکابه ری له نیوان ده سه لاتدارانی میسر که که هه ریه کیك له و هه ریمانه حکومه تیکی سه ربه خۆی پیك هیئا بوو، ولات له هه موو رویکه وه به ره و خراپی ده رویی .

2- به کارهیئانی ئه سپ و گالیسکه و شمشییر و قه لغان و تیروکه وانی کانزایی و برۆنز .

3- بوونی سه ربازگهی گوره و پته و وای کردبوو که مسریه کان نه توانن به ره و روویان ببنه وه .

4- خراپی بارودۆخی کارگییری ولات

5- به کارهیئانی ئه سپ له مهیدانی جه نگدا که بۆیه که مجار بوو میسریه کان بیبینن بۆیه ئه سته م بوو بتوانن خویان به رامبه ر به هیکسۆسه کان رابگرن به مه ش هیکسۆسه کان سه رکه وتنیان به ده ست هیئا .

چۆنیه تی دروست بوونی بنه مائه ی هیکسۆسه کان و رۆلی نه ویه کان له م باره یه وه :

هیکسۆسه کان له نجای خراپی بارودۆخی ولات و په رته وازه یی و دوه ره کی و مملانیی میسریه کانیان به هه لزان و ئه مه ش وای کرد که بالاده ستی هیکسۆسه کان بسه پیئریت .

میسر له و سه رده مه دابه ش بوو بووه سه ر سی به ش :

1 بنه مائه ی 14 له به شی رۆژئاوا ده لتا تا به شیکی ناوه راست .

2 شوینی ده سه لاتی هیکسۆس له به شی رۆژه لاتی ده لتا و میسری ناوه راست تا وه کو ئه سیوت .

3 میسری سه روو تا باشوری ئه سیوت سه ربه خۆ بوون و به مه رجیک ده بوو باج به پاشای هیکسۆسه کان بده ن .

وا دیاره نوبیه کان په یوهندی و هاوپه یمانیان له گهل پاشاکانی هیکسوس به ستووه بو دژایه تی کردن و لیدانی خه لگی تیبه له میسر.

هکسوس و بنه مائه ی 15 و 16 ؛

مه لیک سالتی یا خود شیشی ناوی هاتووه له سودان و تهنانه ت هه مان مه لیک بووه به ناوی (شارک) ماوهیه ک له شاری منف مایه وه و دهستی کرد به وهرگرتنی باج و سهرانه له و شوینانه ی که سهر به خو بوون.

دانانی باره گای سهر بازی له و شارانه ی که بایه خی خو یان هه بووه نامانجی نه وه بووه هه ریمه کانی روژ هه لاتی دهو له تی هیکسوس به هیمنی بمیننه وه و دووربن له هیرشی ناموریه کان.

دروستکردنی شاری نأقاریس له نزیك بیابانی اسماعلیه چهند شورایه کی له دهوری نه م شارهدا دروست کرد، گروپیکی سهر بازو پاسه وان که نزیك به 2400 کهس خه ملینراوه، له ناو شارکه دا دانا بو نه وه ی له دوژمنان بیپاریزیت نزیکه ی 17 سال فرمانروا بووه.

بنه مائه 16 حوکمیان به ناوی نه م دهو له ته ی هیکسوس ده کرد، ناوی مه لیک هیکسوسه کانیان به شیوه ی پچر پچر ناماژه پیکراوه، به لام له مانیتو باس له وه کراوه له ماوه ی فرمانروایه تی کردنی بنه مائه کانی 15-17 نزیکه 81 مه لیک هیکسوس فرمانروا بونه.

له وانه مه لیک (خیان) به ناوبنگترینیانه که نزیکه ی 50 سال فرمانروا بووه چهند که ل و په لیک دوزراه ته وه له میسر و ولاتانی تر ناوی هاتووه.

له وانه به شیوه ی (الاله طیب- ابن رع- خیان) چهند په یکه ریکی به ردی گرانیات ناوی نه م مه لیکه ی له سهر بووه له وانه له بغداد، له موریکي نه سینا ناوی هاتووه، هه رچه نده نه مه به مانای نه وه نایه ت که حوکمی

هیکسۆس گه یشتۆته هه موو شوینه کان به لکو ئه مانه چه ند که ل و په لیکی بچووک بوونه ئه مه ش مانای ئه وه ده به خشیت که بازرگانی گه و ره نه سه رده می هیکسۆسه کان هه بووه.

له دواى هاتنى چه ند مه لیکی تر په یوه ندی نیوان هیکسۆس و حاکمه کانی شاری تیه تیکده چیت به تاییه تی هاتنى مه لیک ئه بوفیس که ئه م سه رده مه به سه ره تای شۆرش داده نریت که له لایه ن حاکمه کانی تیه سه ریه ئداوه.

هه رچه نده له سه رده می ئه بو فیس ده سه لاتی هیکسۆسه کان زۆر به هیز بووه سوپاکه شیان به توانا تر بووه، و ده سه لاتیشیان له میسر به رفراوانتر بووه، تا گه یشتۆته شاری ئه فروس له و دیووی باشووری میسر و له لایه نی ئابووریش بوژانه وهی به خووه بینوووه، ته نانه ت له گه ل ولاتانی سوریا و دورگه ی گریت و ولاتی نه وه ش بازرگانی کردووه .

کاریه ر بوونی هیکسۆسه کان به میسر:

لایه نی ئایینی:

زۆربه ی خواوه نده کانی میسریه کانیان په رستووه، له نیویاندا خواوه نده (سیس) که به پیروزیان داده نا و ده یان په رست، و زۆر نزیك بوو له خواوه نده سه ره کیه کان به ناوی (ستخ) په رستگای سه ره کی ئه م خواوه نده له ئافاریس بوو، هه روه ها خواوه نده (رهع)یشیان په رستووه، و لاسایی میسریه کانیان کردۆته وه و خویان به کوری خواوه نده رهع داناوه.

لایه نی کارگیری:

هیکسۆسه کان به هو ی ئه وه ی ژماره یان زۆر نه بووه چه ند که سیکیان له میسریه کان بو به ریوه بردنی کاروباری ولات داناوه، چونکه خویان ته نها خزمه تی مه لیکیان کردووه.

لایه نی شارستانی و بیناسازی:

گرنگی زوریان به و بواره داناه که چند په رستگایهک و دینگه یه کیان بنیاد ناوه، له لایه کی تر له بنه ما گرنکه کانیاں هه لکه ندی خه ندهق بووله دهو ربه ری شاره که یان و شورایان دروست کردووه له که ریوچ.

کوتایی هیکسوسه کان له مسر:

له سه ره تایی هاتنی هیکسوسه کان میسر نیازی سه ربه خوئی هه بووه هه رچه نده ماوه یه ک حاکمه کانی شاری تیبه له ژیر حوکی هیکسوسه کان حوکمرایان کردووه له سه رده می مه لیک (سفن رع – تاعای دووهم) که له به ناوبانگترین مه لیکه کانی بنه ما ئه ی 17 بوون به لام له نه نجامی شه ریکی زور له نیوان هکسوس و میسریه کان مه لیک تاعای کوژرا. به لام له دواى مردنی کوره کانیشی به رده وام بوون له هیرش بردن بو سه ر هیکسوس بو ئه وه ی له ولات به ده ریان بنینن له وانه : (کامس) که کوتا مه لیکی بنه ما ئه ی 17 و کوری مه لیک تاعای دووهمه ئاماژه به وه کراوه که له سه رده می کامس رووداو پیکدادانی گرنگ له گه ل هیکسوس به مه به ستی دست به سه راگرتنی نه و شار و ناوچانه ی که له ژیر ده سه لاتی بیگانه کان بوون، هه رچه نده کامس سه رکه وتوو بوو له به ده سته ی نانی زور به ی ناوچه کان به لام له نزیك پایته ختی هیکسوس کوژرا.

هوکاری سه رکه وتنی کامس به سه ر هیکسوس :

1- زیره کی و لیها تویی مه لیک و هیزی سه ریازی.

2- راهینراوی سه ربازه کان و هیزی تیبه .

3- یه کگرتوویی هه رییه کان و به شداریکردنیان له ده رکردنی دوژمنان.

سه رده می مه مله که تی نوی – نیمبراتور (1850-1080) پ.ز

سهردهمی بنه مائه کانی (18 – 20)؛

له م سهردهمه دا میسر یه کان دهسه لاتیان فراوان ده بیئت له روژئاوای شام و ئاسیا و بیابانی لیبیا و روژئاوای میسر و بلادی نه وه.

به هوئی به هیژی دهسه لات ئەم سهردهمه ناسراوه به سهردهمی ئیمبراتوریان سهردهمی نوی. چونکه گورانکاری به سهر بارودوخی میسر هاتوو، به دواوی دهرکردنی هیکسوسه کان، سهردهمیکی نوی دهست پیده کات، دهسه لات سهر له نوی بو میسر یه کان دهگه ریته وه نه ویش به هاتنی فیرعه ونیکی دهسه لاتدار به ناوی (نوحمی یه که م) (1570-1545 پ.ز) نزیکه ی 25 سال حوکمران ده بیئت، به دامه زینه ری بنه مائه ی 18 داده نریت. نه و کوری (سفن رع - تاعا) و برای مه لیک کامس بووه و له ته مه نی نۆزده سالی دهسه لاتی وهرگرتوو، نه و کاته وه نازناوی (سید القوه رع) ی لینه راوه، دواوی نه وه ی بو ماوه ی 3 سال نابلوقه ی خسته سهر هیکسوسه کان بو یه توانی دهسه لاتیان له دهلتا نه هیلیت و سهرکرده کانی تیبه دووباره کاروباری ولات بگرنه دهست و کوتایی به دهسه لاتی هیکسوسه کان بهینن.

گرنگترین کاره کانی پاشا نوحمی یه که م؛

1- له لایه نی ناوخو؛

بنیاد نانی دهسه لاتیکی یه گرتوو.

پهرستنی خواوه ند نامون.

لایه نی سهر بازی و ریخستنی و به کارهینانی چه کی پیشکه وتوو.

2- لایه نی دهره وه؛

گرنگی به ریگه ی بازرگانی و خاله سنووریه کان داوه.

رۆئی مه لیک ئوحمس له دهرکردنی هیکسۆس له میسر:

دوای کوژرانی مه لیک کامس مه لیک ئوحمسی یه کهم دهسه لاتی وهرگرت، ئه ویش هاوشیوهی ئهوانی پیش خوی بهردهوام بوو له دژایهتی کردن و نابلوقه خستنه سهر هیکسۆسهکان ئهوه بوو دوا جار توانی بهسهریاندا زال بیت و کوتاییان پی بهینیت.

گرنگترین سیماکانی ئهم سهردهمه:

1- ئهم ماوهیه ههول دراوه بهتهواوی دهسه لاتیکی یه کگرتووله میسر جیگیر بیت بهتاییهت له تیبهی پایتهخت.

2- ههول دراوه بایهخ به ئامادهکردن و ریکخستنی سوپا و به شیوازی پیشکهوتوانه و په ره پیدانی لایهنی هونهری سهربازی بو ئهم مه بهستهش به دروستکردن و به کارهینانی چهکی سهربازی نوی لهوانه: گالیسکه که له هیکسۆسهکان فیربوون.

3- ههر له سهردهمی ئوحمس پاشادا مهشق له سهر ئهم چهکانه کراوه ته نانهت (درع- قه لغان) له کانزای ئاسن دروست کراوه.

4- له گهڵ ئه وهش دا گرنگی به خائنه سنووریهکان دراوه، ئه ویش به دانانی پاسهوان بو سنوورهکان به مه بهستی بهرگری کردن و بو ئه وهی بیگانه نه توانن به ئاسانی بینه ناو خاکی میسر.

5- ئه من و ئاسایشی ناوچه که پاریزراوه.

6- گرنگی دان به ریگه بازرگانیهکان و که نا ئه ناویهکان.

7- ریځخستنی وهگرتنی باج و سهرانه.

8- له دواى مردنى (تحوتمسى يه كه م) كه 20 سال حوكمران بووه، له سهردهمى نهویش دا گرنكى به پهرستنى خواوهند (نامون رع) دراوه، چهندهها پهرستگای له ناوچه جیاجیاكان بو بنیاد ناوه .

له دواى نهویش پاشا تحوتمسى دووهم دیتته سهر حوكم و دهسه لات.

سهردهمى تحوتمسى يه كه م :

كورى مه ليك نوحمس بووه و گرنكى زورى به كاروبارى ولات داوه و له سهر هه مان ريچكهى باوكى بهردهوام بووه له و سهردهمه دا سنوورى ميسرى فراوان كردووه و په يوهندى له گهل دهولته تانى دهره وه پهره پيدا.

دواى نهو كوره كهى به ناوى (**امنحوتيبا**) دهبيت به فرمانره وا نهویش هيرش دهكاتو سهر بلاد نوبه و پاراستنى نهو شوینانهى له ژير دهستى ميسردا بوون، و پاريزگارى كردن له نه من و ناسایشى ولات و پيشكه وتنى ولات له رووى كشتوكال و بازرگانى.

له دواى نهو **تحوتمسى دووهم** دیتته سهر دهسه لات نهویش له دهست دهكات به هيرش كردنه سهر هيكسو سه كان له ناوچه كانى ناسیا به مه به ستى له ناوبردنیا چونكه مه به ستى بوو نیمبراتوریه تىكى گه و ره دروست بكات.

له ماوهى حوكمرانى دا دهسه لاتى زور فراوان بووه و رووه ناوچه كانى روزه لاتى ناسیا هاتووه و هوكارى نه مه ش ده گهریته وه بو به هیزی سوپا كه ی و دهر كه وتنى جوله ی میتانیه كان له باكورى روزه لاتى شام نزيك رووبارى خابوور و فورات دواى نهوه گه يشته باكورى عیراق و سوريا تا له دهسه لاتى دنيا بيت.

له دواى نهووه ولاتى ميسر بوو به دوو بهش (حشسوت) و تحوتسى سييه. له نه نجامدا توانى حشسوت هه لبريډرا و نازناوى (الامير الاعظم – سيدة كل الاراضى) له خوئى ناوه.

له دواى نهمانى پاشا ئوحمى يه كهه، تحوتسى يه كهه 12 سال فهرانهوا دهبيت له و ماويه كچيكى دهبيت له خيزانيكى خانه دان به ناوى (حشسوت – حه چه په سوت) و له داىكيكى تريس كوريكى دهبيت به ناوى تحوتسى دووه.

دواى مردنى تحوتسى دووهى برى حشسوت نزيكه 5 سال حوكمرانى كردووه، له ماويه حوكمرانى دوو هيڙشى بردووه بو ولاتى نهوبه و ناوچه كانى روژه لاتی ميسر.

نهو له گه ل زر خوشكه كهى هاوسه رگيرى كردووه و هيچ مندائيكى لى نه بووه ته نها له ژنه لاوه كيه كهى كوريكى هه بووه به ناوى تحوتسى سييه. به لام له بهر بچوكى ته مه نى حشسوتى زرداىك و پلك دهبيتته فهرانهوا له ولاتى ميسر .

حشسوت

نازناوى (ماعن كارع – غنمت ناموت – امراه الحديدية نافرتهى ناسنين بووه. كچى مه ليك تحوتسى يه كهه و ژنى تحوتسى دووه و داىكى تحوتسى سييه بووه، له سه ره تاي هاتنه سه رده سه لاتی رووبه رووى دژايه تى زورى ميسريه كان بوته وه چونكه له لاي نه وان نه ده بوو نافرته ببيت به جيگري خواوه ند به لام به هوئى پالپشتى كاهينه كانى په رستگاي نامون و گه وره كاهين (حابوسنب) و گه وره پياوانى دهولته له وانه (سنموت) كه پله و وه زيرى هه بووه و راويژكار نحسى روئيان هه بوو له پشتگيرى كردنى حشسوت له وه رگرتنى ده سه لات نه ويش وا خوئى دهرده خست كه فيرعه ونيكى ژنه و گه وره يى و شكوى نامونى له خويدا كو كردوته وه ناوى له خوئى ناوه (ناغاي دوو زهوى كورى خوا).

ماويه 20 سال حوكمرانى كردووه و زوربه ي چالاكيه كانى له به ره ي نه فريقيا بووه و شانديشى ناردوته ولاتى پونت.

له گرنګترین کاره کانی :

لایه نی نابووری له ریڼګه ی مانه وهی نه و دهقانه ی ناو په رستګاګانه وه ده رکه وتوو ه که له سه رده می نه ودا لایه نی بازرګانی که شان ه وهی به خو وه بین یوو ه و ته نانه ت چه ند که شتیبه کی چارو که داری ناردو ته ولاتی پونت له ریڼګه ی ده ریای سوور، که به شیوازیکی گهرم پیشوازی لیکراوه و له گه ل خو شیدا چه ند بابه تیک له بخور و به ردی به نرخ و پیسته و رو ن و چه ند داریکی تاییه تیان هیناوه.

لایه نی سیاسی : جیګیرکردنی هیمن و ناسایش له و ولاته نه م سه رده مه به پیی بیرو باروهی میژوونوسان هه رچه نده هه نه ته تی سه ربازی نه نجام داوه بو ولاتی نه و به ، به لام که متر له چاو سه رده می فیرونه کانی تر بویه به سه رده می ناشتیخواز له سه رده می میسری کوندا ناسراوه.

لایه نی ناوه دانکردنه وه : گرنګی زوری پیداوه به چاککردنه وهی نه و شوینانه ی که له سه رده می هیکسو سه کان خراپ کرابوو، له گه ل نه مه شدا دروست کردنی په یکه ر بو خواوه ند نامون له به ردی گرانته سور له هه مووشی گرنګتر دروستکردنی په رستګای (دیر بحری) له روژناوای شاری نه قسه ر (الاقصر) که له لایه ن نه ندازیار سنموت دروست کراوه و ته نانه ت نماژه دراوه که نه فه قیکیی لیداوه له گوری خو ی بو گوری شازن بویه هه ندیک له میژوونوسان جه خت له سه ر نه وه ده که نه وه که په یوه ندی خوشه ویستی هه بووه له نیوانیان.

- ناردنی نیردراوان به مه به سته شاره زابوون له شارستانیه تی ناوچه کانی تر.

- په یوه ندیه کی زور باشی بازرګانی هه بووه له گه ل ناوچه کانی ده ورو به ر.

- هینانی نه لاسیکی ناوازه له زه ریای نه تله سی.

- ناردنی دیاری بو باشوری یه مه ن و سو مال وه کو که تان.

- به کاره یینانی که نا نه ناویه کان له ناوچه کانی ده لتای له ده ریای سور و نیل دا هه بووه.

-هينانى بهرهم له ناوچهكانى تر به تاييه ت وهكو بون .

حتشبسوت به كومه نيك نازناو ناوى هاتوو له وانه : كچى مه ليك يان خوشكى مه ليك و خيزانى خواوهند و خيزانى مه ليكى گه وره .

يه كيكي ديكه له دهقه كاني سهر په رستگاي دير بحري نامازه به وه كراوه له كاتي گه شته كه ي بو پونت مه ليكى پونت به (شمس الانثي) خوري نافره ت ناوى بردوو .

نه و دوو كچى هه بووه به ناوه كاني (نضروع و ميريت رع) ، له رووى جلو به رگيشه وه هه ميشه جلى پياوانى پوشيووه ، بو نه وه ي وهك نوينه ر خواوهند حورس له سهر زهوى حوكم بكات ههر له بهر نه مهش نازاناوى حورسى نافره تي لينراوه و نه و شاره زايي هه بووه له بواري فه لسه فه و ژمير ياري .

له لاهيه كي ديكه وه به هوى سرينه وه ي نه و زانيار يانه ي كه له سهر په رستگا نوسرا بوون له لايه ن تحوت مسى سييه م بويه زانيارى نيه له سهر شيوازى مردنى .

به هوى گرنگى نه داني فيرعه ونه ژنه كه به ناوچه كاني ژير دهسه لاتي بويه به شيك له و ناوچانه ي له ژير دهسه لاتي ميسر بوون هه ولى سهر به خو بيان داوه و له لايه كي ديكه شه وه ته مه ني تحوت مسى سييه م نزيك ده بووه وه له وه رگرتنى دهسه لات بويه نامازه به وه دراوه تحوت مس مهرجى بو داناوه كه نه گهر نه توانى نه و ناوچانه بخاته وه ژير دهسه لاتي ده بيت واز له فه رمانره وايي به ينييت ، له و سهر وبه نده شدا حتشبسوت به هوى نه خوشيه كه وه گيان له دهست ده دات و له وادى ملوك ده نيژريت .

تخوتمی سییه م :

یه کیك بووه له پاشا به هیزه کانی میسر کوری تخوتمی دووه مه ، نه و نازناوی نیمبراتور بووه و بگره یه که م نیمبراتوری میژوو بووه ، هه ندیک به ناپلیونی رۆژه لات وینای ده که ن ، له کاتی کدا که ناوی به باوکی نیمبراتوریه ته کان هاتوو ، نه و کاتی ک دیته سه ر ده سه لات بارودوخی ولات له مه ترسی دایه له بهر نه وهی به شی باشوور و رۆژه لات میسر هه ره شه بوون بو سه ر ده سه لات میسر به تاییه ت ناوچه کانی باکوری شام له هه وئی پیکدادان بوون له گه ل ده سه لات میسر ، نه مه ش به هوی گرنگی نه دانی فیرعه وئی ژن بوو به و ناوچانه .

له بهر نه وه سه رده می نه و زیاتر خه ریکی هیرش بردن بووه ته نانه ت هیرشی بردوته سه ر فینیقیا و قاش و مجد و غزه ته نانه ت توانی ده سه لات بگه یه نیته رۆژه لات رووباری فورات .

جیاوازی نیوان سه رده می حتشبسوت و تخوتمی سییه م :

1- حتشبسوت گرنگی زوری به لایه نی بازرگانی داوه و شانازی به ده سه که وته کانیه وه کردوو که له لایه نی بازرگانی و بیناسازی به ده سه تی هیناوه ، به لام سه رده می تخوتمی پر بووه له هه ئمه تی سه ربازی که له نه نجامی نه م جه نگانه به گه وره ترین جه نگاوه ر داده نریت ، شانازی به سه رکه وته کانی له جه نگه کاندایه کردوو .

2- په یوه ندی ولاتی میسر له سه رده می حتشبسوت له گه ل ولاتانی ده وره بهر بریتی بووه له سود وه رگرتن ، به لام سه رده می تخوتمی په یوه ندی ته نها جه نگ بووه .

له دوا ی سه رده می تخوتمی سییه م کوره که ی به ناوی امنحوتیبی دووه دیته سه ر حوکم ، که له سه رده می نه ویشدا بابه تی سه ره کی فراوانکردنی سنووری ده سه لات بووه ، هه روه ک ریگر بووه له هیرشی بیگانه بو

سنووری ولاتەكەى و ئەم ماوہیەش شالای گرنگنە نجام دراوہ، بۆ ولاتی سوریا و سودان و توانی ناوچەكانی نزیك خەرتوم تا باشوری سودان دەست بەسەردا بگریت، تەنانەت چەند پەرستگایەكى لەو ناوچانە دروست كرددووە.

دواى مردنى تحوتەسى چوارەم دیت، ئەماوہى ئەم مەلیكەش ناوچەكانی سودان ھەوێیان داوہ شۆرش ئەمنجام بەدن، بەلام سەرکەوتنیان بەدەست نەھیناوە، ولەسەردەمى خۆیدا شالای نەبردووە تەنھا چاودێرى و پارێزگارى ئە ناوچەكانی ژێر دەسەلاتى كرددووە.

امنحوتیبى چوارەم (اخناتون) (الوجه الجمیل رع) :

كوری نامن حوتیبى سیبەمە و ئەگەل باوكى بەشدارى حوكمرانى و بەرپۆبەردنى كاروبارى ولاتی كرددووە، لەسەردەمى ئەودا گۆرانكارى گەورە ئە بیروباوهرى نایینى میسر روویداوہ، بەھۆى بەرپا بوونى شۆرشى نایینى لەسەردەمى ئەخناتون. دیارە بەھۆى ئەوہ بابەتى نایینى ناکۆكى لیکەوتەوہ بۆیە ئەخناتون بریارى دا بە یەكتا پەرستى و ریکخستنى پەرستگاكان بۆیەك خواوہند.

گرنگترین تاییە تەندى ئەو سەردەمە :

داواى پەرستنى خواوہند ناتون و یەكتا پەرستى، بەمەش ئەلایەن پیاوانى نایینى خواوہند نامون دوچارى ھەرەشە و ناکۆكى زۆر بونەتەوہ.

لەسەردەمى نوحەمى یەكەمەوہ دەبوو ئە ناوخیزانی خۆیاندا ھاوسەرگىرى بکەن لەسەردەمى ئەخناتون ئەم بابەتە رەت كرايەوہ.

گواستنه وهی پایته خت له شاری تیبه بو (اخت اتون) تل عمارنه ، که پایته ختیکی نوی بوو بنیادی نا . که خوئی و خیزانی و پشتیوانه کانی چوونه پایته ختی نوی له تل عمارنه له ناوهراست میسر که ده که ویتته که ناری رۆژه لاتی نیل له نیوان سینا و نه سیوتبوه ، هاوکات بو نفر تیتی خیزانیشی کۆشکیکی بنیاد نا له و شاره .

له لایه کی دیکه وه شورای له دهوری شاره که بنیاد ناو گۆری بو خوئی و گه وره فه رمانبه رانی ده وئه تیش هه لکه ندووه ، هیچ خیزانیکی و پیاوانی دهوری نه خناتون له خیزانه بالادهسته کان نه بوون بگره له چینی گشتی بوون .

هۆکاری هه لبراردنی نه م شاره ؟

شاری تیبه ئاسایی نه بوو له بهر نه وهی له پيشوودا پایته خت بوو و مه رکه زیکی زۆری نامونی تیدا بوو و خه لکانیکی زۆریش هه ر مه به ستان په رستنی نامون بوو له لایه کی دیکه وه کاتیکی پاشا سه یری به شی رۆژه لاتی شاری ده کر گۆرستنی نه وانه بوون که به رده وام هه وئیان دا بوو پاریزگاری له نامون بکه ن بویه نه ویش دژایه تیه کی زۆری بو نامون هه بوو ، بویه بریاری دا به گواستنه وهی پایته خت بو تل عمارنه و شاری نوی .

هه روه ها په رستگای ناتون بوو به مه لبه ندیک بو په رستنی نوی .

به مه به ستی پاراستنی ده سلاتی له و ناگۆکیه ئایینه بویه بریاری دا به بنیاد نانی دوو په رستگای گه وره بو خواوه ند ناتون هه ر له و کاته شه وه ناوی خوئی گۆری بو اخناتون .

بارودۆخی ناو خوئی و په یدا بوونی ته نگژه و گیروگرفتی ناو خوئی سه ری هه لدا چونکه کاهینه کانی نامون ده ستان کرد بوو به دژایه تی کردنی مه لیک له ناوه وهی ولات و له ده ره وهش هه وئدراوه نه و ناوچانه ی ژیر ده سه لاتیان بینه ده ره وه به تاییه تی حیسیه کانی سوریا . له بهر نه مانه بارودۆخی نابووری له ولات دوچاری خرا پی بووه به هۆی نه وهی ناوچه کانی سوریا و فه له ستین باج و سه رانه یان نه ده دا به میسر .

فیرعهون وهکو مروقیك وینه و پهیکهریان بۆ کیشاوه، هیچ سیفه تیکی خواوهندی بۆ زیاد نه کراوه، واته هه ئویستی اخناتون له گه ل کاهینه کانی نامون :

نهوهی روونه نه خناتون زۆر به په رۆش بووه بۆ ئایینه نوییه که ی بویه په رستگایه کی بۆ خواوهند ئاتون دروست کرد له کرنک و ناوی لینا نه خیتاتون شاری ده رکه وتنی ئاتون، و له جیگه ی نامون خواوهندی تییه ی کۆن به لام هیچ کات کاهینه کان به مه رازی نه بوون بویه له سه رده می تحوتمی سییه م که به ئیمبراتۆر ناسراو بوو نه م ئایینه لادا و خواوهند نامونی گه راده وه.

توت عنغ نامون

نازانریت کور یان زاوی نه خناتونه، بۆ ماوه ی 3 سال له اخت ئاتون فه رمانه روا بووه، دواتر چۆته وه شاری تییه دواتر ناوی خۆی له توت عنغ ئاتون ده گۆریت بۆ توت عنغ نامون له ماوه ی فه رمانه وایی کاهینیکی گه وره به ناوی (ایی یارمه تی داوه له گه ل سه رکرده) حورام حب) که دواتر ده بیته فه رمانه روا له میسر، که به هۆی ته مه ن بچووکی دژایه تی کاهینه کان بویه خواوهند نامونی کردۆته وه خواوهندی ولات به لام بیروباروه ری بۆ خواوهند ئاتون بووه،

له م ماوه یه ئاماژه دراوه 1- هیچ هه ئمه تی سه ربازی نه ناردۆته سه ربلاد نوبه . 2 هه ئمه تیکی سه ربازی ناردۆته فه له ستین به سه رکرده تی (حورام حب).

مردنی زۆری کریکاران له وه سه رده مانه : دیاره ئاماژه بۆ نه وه کراوه به هۆی قه تیسی بوونی به کتیریا له وه گۆرانه بۆ ماوه ی چه ند سائیک ژه هراوی بوونه و هه واکه ش بۆته ژه هر.

هه ندیکی دیکه ئاماژه به وه ده دن جوړه ژه هریک هه بووه له گۆر و که ل و په له کانیا ن داوه بۆ نه وه ی هه ر که سیك بیهوی دهستی لی بدات به ریت، دیاره نه مه ش بۆ ترساندن خه لک بووه گوایه نه وه نه فره تی خواکانیا نه و خه لکیان پی ترساندوه.

دوای مردنی توت عنغ نامون سهرکرده (ایی) ده‌بیتته فه‌رمانه‌وا دوای نه‌ویش (حورام حب) که که‌سایه‌تیه‌کی سهربازی به‌هیزی هه‌بووه و نزیکه‌ی 20 سال فه‌رمانه‌وا میسر بووه،

1- گرنگی داوه به چاکسازی له لایه‌نی کارگیری .

2- نوینه‌ری ناردوته لای حیسیه‌کان و به‌مه‌به‌ستی داوای به‌ستنی هاوپه‌یمانی .

3- دروستکرنی په‌رستگا له کرنک و په‌رستگای بتاح له منف .

5- هه‌لسا به رووخانی په‌رستگای اخناتون و و شاری اخت ناتون هه‌ندیك ده‌لین مه‌به‌ستی سود بینین بووه له به‌رده گرانبه‌هاکانی بویه نه‌م په‌رستگا و شاری روخاندوووه چونکه مه‌به‌ستی بووه شارستانی اخناتون و اتون له‌ناو به‌ری و ته‌نانه‌ت وینه و په‌یکه‌ره‌کانیشی له‌ناو بردوووه .

به‌ر له مردنی ره‌مسیسی یه‌که‌م که وه‌زیر و سهرکرده‌ی سوپا بووه به جینشینی خوی داناوه، و له وادی ملوک نیژراوه به‌مه‌ش ده‌سه‌لات گوازییه‌وه بو‌بنه‌ماله‌ی 19 .

ره‌مسیسی دووه‌م (ره‌مسیسی گه‌وره) کورپی سیتی یه‌که‌م

کاره‌کانی ره‌مسیسی دووه‌م

گرنگی دان به لایه‌نی ناوه‌دانکردنه‌وه

1- ته‌واوکردنی کاره‌کانی باوکی له لایه‌نی بیناسازی نه‌ویش ته‌واوکردنی په‌رستگای نه‌پیدوس له ته‌نیشته نه‌م په‌رستگایه‌یه‌کیکی بو‌خوی دروستکردوووه به‌لام شوینه‌واره‌که‌ی روخواوه و له ناوچوووه بیجگه له‌مه په‌رستگایه‌کی تری له کرنک دروستکرد له‌شاری تیبه په‌رستگای رامسیوم دروستکردوووه

بنیادنانی شاریك به ناوی (بی رمسیس - دار رمسیس) له دهلتای نیل که له سه رچاوه یونانیه کان ناوی به (اوزا یمندیس) هاتوو، سامانیکی زوری تیایدا خه رج کرد

2- دهرهینانی بهردی به نرخ و کانزا له کانگاکانی ولاتی مصر و نهوبه.

پ/ هوکارهکانی خراپوونی لایه نی نابووری ولات له م سه رده مه بوچی ده گهریته وه؟

لایه نی سه ربازی

چه ند هه ئه م تیکی سه ربازی نه نجامداوه بو سه ر باکوری ولاتی شام

له وانه :

أ- چوارم سالی حکومرانیکردنی شهری قادشی دووم روویدا له نیوان مصر و حیسیه کان به سه ر کردایه تی

کردنی مو تالیس نزیکه ی پازده سالی خایاند به لام به بی یه کلا کردنه وهی شه ره که چونکه سه ر که وتن بو

هیج لایه نیکیان نه بوو

ب- له سالی بیست و یه که مینیشدا هاوپه یمانیکی ناشتیانه له گه ل سه ر کرده ساتو سیلیسی سییه می

حیسی به ستر که به کونترین هاوپه یمانی ناشتیانه داده نریت له میژوودا

ج- چه ند هه ئه م تیکی کرده سه ر ولاتانی ئاسیا له وانه له شکرکیشی بو سه ر

ناوچهکانی سوریا و فه له ستین و به شی باشوری روزهه لاتی ناوه راستی دوور و ولاتی نوبه.

ملکه توسرت :

کو تا پاشای بنه مائه ی 19 یه بو ماوه ی 7 سال فه رمانروا بووه، کچی مه لیک مرتاحه و خیزانی دوومه ی

سیتی دوومه.

دوای مردنی سیت نه و ده بیته فه رمانروا له گه ل کوره که ی به ناوی (شانسلیر).

بڼه ماڼه ی 20

ست نخت به دامه زړینه ری بڼه ماڼه ی بیست داده نریت به لام باس له حوکمرانی نه کراوه، له دوا ی نه و ره مسیسی سییه م رامپسینیتوس دیته سهر حوکم، ره مسیسی سییه م (30) سال فهرانره وا بووه، چهند کاریکی له رووی ناوخو و دهره کی نه نجام داوه:

له رووی ناوه خو:

ریکخستنی لایه نی کارگیری و به ستنی په یماننامه ی ناشتیانه و دابه ش کردنی چینه کان به م شیوه یه:

به رپرسان و به رپرسانی پاریزگان و سهربازان و کریکاران.

له رووی دهره کی

باجیکی زوری له ولاتی نه و به و نه سیوپیا دانا نه مه ش بووه هو ی بوژانه وه ی ولات و ناوه دانکردنه وه له په رستگا و بیناسازی ده ست پی بکاته وه.

بایه خدان به لایه نی بازرگانی ناردنی چهند که شیهه ک بو ولاتی بو نت له ریگای دهریای سور چه ندین دارو به ره می نه م ولاته ی هیناو ته مصر له گه ل هینانی مس له دورگه ی سینا.

لایه نی سهربازی:

به هیزکردنی لایه نی سهربازی و ریکخستنی سوپا .

هینانی مرتزقه بو ناو سوپای مصر

لايهنى ئاوه دانكردنه وه

- 1- دوباره نۆزه نكردنه وهى په رستگای خونسو له كرنك كه له سه رده مى امنجوتيبى سيپه م دروستكرا بوو
- 2- دروستكردنى په رستگا له شارى هابو وه رازاندنه وهى ديوارى په رستگای هابوو به سه ركه وتنه كانى كه له نه نجامى شه ركان به ده ستى هينا بوو
- 3- دروستكردنى پاشكو له په رستگا كانى نه قسه رو كرنك وه په رستگای پرسه گيرى .

مانگرتنه كانى سه رده مى ره مسيسى سيپه م :

دياره 3 مانگرتن له وه سه رده مه رويداوه نه وپش يه كيكيان كاتيك كريكاره كان له گورستانى مه له كى كو بوونه وه ، نه و گرد بوونه وه يه به هوى درهنگ بوونى به شه خوراكيان بووه كه زياتر له 20 روژ دوا كه وتوو، چونكه به رپرسانى شارى تيبه ريگر بوونه له كه يشتى پيداويستيه كانيان، و كريكارانپش به رده وام بوون له سه ر داواكه يان و بويه ده ستيان هه نكرت له كاره كانيان و خويان كه يانده په رستگای ره مسيسى سيپه م له شارى هابو و گازنده كه يان كه ياندوته مه ليك و داواكه ي خو يانيان پى راكه ياندوو، هه رچه نده ولا مى مه ليك بو داواكه يان و نه نجامى داواكه يان ديار نيه چونكه دزى گوره كان زور بووه و نه و زانياريانه به ته واوى له بهر ده ستدا نيه ، دياره نه و زانياريه ش له سه ر به رديك تومار كراوه و نيستا له مؤزه خانه ي ميسره .

شهرى زاهى : نه و شه ره بوو له نيوان كه لانى ده رياى ناوه راست نه وانى هيشيان ده كرده سه ر مصر له گه ل مصر يه كان به سه ر كرايه تى ره مسيسى سيپه م توانى له شارى رفح شكستيان پى بينيت و له لايه نى ده ريايش سه ركه وتوو بيت له دور خستنه وهى مه ترسى نه م هو زانه .

شهری دهلتا: به هوی چاوتیبرینی لیبیه کان له خاکی مصر و هه وئی دهست به سه رداگرتنی خاکی نه م
ولاته بویه شهریک له نیوان لیبیه کان و مصریه کان روویدا و به لام ره مسیس توانی له نزیك دۆئی
(نگرون) شکست به لیبیه کان بهینن.

سیتی دووهم:

ماوهی 5 سال فەرمانره وایی کردوو و کوری مرتاحه به ناوی (اوسر خیرورع- سیتان رع) ناکوکی
دهسه لاتی هه بووه له و سه رده مه دا له گهل (امن مسه) له سعید.

چهند کاریکی نه نجام داوه:

- 1 نه تیبه فەرمانره وایی کردوو.
- 2 (3) گۆری دروست کردوو، و په رستگای بو خواوه ند حتمور (مانگا) دروست کردوو.
- 3 نه سه رده می نه ودا نازاناوی نائب ملکی له سه رکۆشک دانراوه.

بنه مائه ی 21 – 25

له سه رده می بنه مائه ی 21 بو یه که م جاره پیاوه نایینه کان ده بن به فیرعه ون و ده توانن دهست به سه ر
دهسه لات دابگرن له وانه کاهین (مریحور) که یه که م مه لیکي خواوه ندی نامون بوو که یه کییک بوو له پیاوه
نایینه کانی په رستگای نامون که توانی دهسه لات وهر بگریت و بنه مائه ی 12 دابمه زینتی.

له سه رده می نه و پیاوه نایینه بارودوخی میسر به گشتی خراپ بووه چونکه نه و له رووی کارگیرییه وه
که سیکی لاواز بووه، حوکمی به شیوه ی نایینه کردوو، واته له ژیر فەرمانره وایی خواوه ند نامون دابوو،
هاوکات نه زانی و نه فامی بلاو بوته وه و به وهی که خواوه ند نامون ریگهی داوه نه و بیته مه لیک.

هەرچی له رووی دهرهکیه وهیه وه: نه ویش هەر لاواز بووه، هەرچه نده دهسه لاتیکی که می به سهر بلاد نه وه داهه بووه، که چی له شام دهسه لاتی بیهیز بووه.

له دوای نه وهی له سه رده می ره میسی دووه مه وه لیبیه کان له سوپای میسر ده بنه مورته زیقه بویه نه وه سه رده مه دا دهسه لاتیان زیاد دهکات ته نانه ت ده توانن چینیک له روژئاوا دروست بکه ن و ده ست له کاروباری میسر وه ربه دن، تا وای لیهات بنه مائه ی 22 له سه رده ستی (شیشنق - شاشانق - شوشنق) که به ره چه له ک خه لکی شاری نه هناسیایه ده بیته پیک ده هیتریت.

له وه سه روبه نده پیاوه ئایینییه کان دژایه تی لیبیه کانیا ن ده کرد به لام نه وه که سایه تیه هه وئی داوه که لیبیه کان تی که ل به خه لکی میسر بن و ریژ له داب و نه ریتی میسریه کان بگرن و سیاسه تی ناوه وهی چالاک بکاته وه، له رووی دهره وهش فراوا نخوازی نه نجام بدات به وهی توانی چه ند سه رکه وتنی که به ده ست به یینن، به لکو ده سه لاتی میسر بگه ریته وه بو ناوچه کانی سوریا و فه له ستین له لایه کی تر نه بوونی بارودوخیکی باش له فه له ستین یارمه تی دهر بوو بو سه رکه وتنی میسر .

که چی له دوای نه وه چه ند مه لیکیکی تر هاتون و نه یان توانیووه پاریزگاری له ده سه که وته کانی نه وه بکه ن و بارودوخ رووه و لاوازی چوووه.

له سه رده می بنه مائه ی 23 بارودوخ میسر هەر له خراپی دابوو نه مه ش ریگه خوشکه ر بووه بو ده رکه وتنی بنه مائه ی دیکه که ده ست له کاروباری میسر وه ربه دن و ده سه لاتی مه رکه زی له میسر رووه و لاوازی چوووه وای لیهاتوووه چه به شیه کان هیرش بو سه ر میسر به یینن، و خاکی سودان بوو بووه مه یدانی شه رکه کانی میسری و چه به شیه کان.

بنه مائه ی 24 له سه ر ده ستی که سی که به ناوی (تفت - تحت) دامه زراوه، له سه رده می نه مانیش دا بارودوخ میسر زور خراپ بووه و پارچه پارچه یی گه راوه ته وه نیو میسر، هەرچی بنه مائه ی 25 که وتونه ته دژایه تی کردنی بنه مائه ی 24 و ته نانه ت هه ولیان داوه په یوه ندی له گه ل ئاشوریه کاندایه ببه ستن و تا

دوچار بوونه مه ترسی بۆ سەر خاکی میسر، بنه مائهی 25 ئەم بنه مائهیه به بنه مائه نهوی یاخود ئیمبراتۆریه تی کوشی ناسراوه، پاشاکانی ئەم بنه مائهیه خه ئگی ناوچهی کوش بوون له باکوری سودانی ئیستا. پێیان وتراوه فیرعه ونه ره شه کان و توانیان ده سه لات به سەر میسر دا بسه پینن به سه رکردایه تی (الارا النوبی) مه لیکه کامنی ئەم بنه مائهیه له باکوری سودان تا باشوری تورکیا حوکمیان کردووه، ته نانه ت له گه ل فارسه کانیش دا جه نگاون، به دەر له مه ش له گه ل ئاشوریه کانیشدا جه نگاون به مه به سستی پاراستنی میسر، به لام نه یان تواینوو خویان به رامبه ر به ئاشوریه کان بگرن به هوی نه وهی که ل و په لی جه نگی ئاشوریه کان له برۆنز دروست کراو بووه که چی هی ئەوان له ئاسن دروست کراوه، هه روه ک له گه ل رۆمانه کانیش که وتونه جه نگ و سه رکه وتینیان به سه ریاندا به ده ست هیناوه.

جیا له ماوهیه له سه رده می بنه مائهی 26 تا رادهیه ک بارودۆخ له میسر دا گۆراوه، ئەمیش توانیان یارمه تی له مرتزقه یۆنانیه کان وه بگرن، واته په یوه ندیه کی باش هه بووه له نیوان ئەم دوو لایه نه، دواتر له سه رده می بسما تیک که بۆ ماوهی 54 سال فه رمانه روا بووه، له و سه ربه نده دا ئاشوریه کان ده بنه مه ترسی بۆ مسریه کان به تایبه ت له ریگه ی هاندانی هۆزه کانی فه له ستین و شام له لایه ن ئاشوریه کانه وه. بۆیه مه لیکي ئاشوری (ئاسه رحه دون) هه لده ستی به ناردنی شالاوێک بۆ خوارووی میسر و 7 سال له ویدا فه رمانه وایی ده کهن و ئەو سه رکه وتنه ش له سه ر په یکه ریک تۆمار ده کات.

هه ر ئەو سه رکه وتنه ش بوو به هوی به رپا بوونی شۆرش دژ به ئاشوریه کان به لام بۆ جاری دووهم له سه رده می (ئاشوربانیپال) شالاوێکی تر ده کهنه سه ر میسر سه رکه تن به ده ست ده ییننه وه، به لام له به ر نه وهی ئاشوریه کان له دوا قۆناغیان بوون میسریه کان په یوه ندی به بابلیه کانه وه ده کهن و کۆتایی به ده سه لاتی ئاشوریه کان ده یینن له میسر.

بنه مائهی 27

نەم ماوھىيە بەھۆى گىرژى و ئالۆزى ولات بەھۆى مەترسى فارسە ئە خمىنيەكان بەتايىبەت كە رۆئيان دەبىت
نە مەيدانى جەنگەكان بۆيە كاتىك كۆرشى ئە خمىنى دەمرىت كورەكەى كامبىز دەبىتە فەرمانرەواى
فارسەكان بۆيە نەسەردەمى بسماتىكى سىيەم كە دوا مەئىكى بنەمالئەى 26 بوو فارسەكان توانيان نە
شەرى فارما نە سائى 525 پ.ز دەست بەسەر مىسر دا بگرن، تەنانەت سەردەمى بنەمالئەى 27 سەردەمى
دەسلاتى فارسە ئە خمىنيەكانە نە مىسر كامبىز نە مىسر دا دەمىنئەتەو تە سائى 522 پ.ز نە رىگەى
گەرانەوھى بۆ ولاتى فارس دەمرىت، دواى ئەوھ مىسرىيەكان بەردەوام دەبن نە شۆرش كردن تە نە سائى
483 پ.ز نە شەرى ماراسۆن توانيان سەركەوتن بەسەر فارسەكاندا بەيىنن.

بنەمالئەى 28

نەم سەردەمە زانىارىيەكى ئەوتۆى نەبارەوھ نىيە ئەوھى ديارە ئەوھىيە يەك مەئىكى ھەبووھ بەناوى
(امىرتايوس) دواى ئەوھى توانى سەركردايەتتى شۆرشىك بكات و سەركەوتوو بىت بەسەر پاشاى فارسەكان
داريوسى دووھم. ھىچ زانىارىيەكى دىكە دەربارەى ئەم پاشايەى مىسر نىيە.

بنەمالئەى 29

ئەوھى باسى لىوھ كراوھ گوايە دامەزىنەرى ئەم بنەمالئەيە بەناوى (نىف عورود الاول) (نفرىتس الاول)
ديارە نە شەرىكى كراوھ نەگەل (امىرتايوس) توانى سەركەوتن بەدەست بەيىنئەت و پاشان نە شارى مەنف
بىكوژىت.

ئەم بنه مائه‌یه ئەسه‌ردهستی نخت ئانبوی یه‌که‌م دامه‌زراوه ئەسه‌ردهمی ئەم بنه مائه‌یه‌ش هه‌وئێ پارێزگاری کردنیان داوه ئە میسر ئە ترسی هێرش و شالاوه‌کانی فارسه‌کان، ئە و سه‌روبه‌نده‌دا نخت ئانبو کوره‌که‌ی به‌ناوی تیوس به‌شداری پێ ده‌کات ئە حوکمرانی‌دا تا باوکی ده‌مریت ئنجا تیوس هێشیک ده‌بات بۆ باکوری شام دژی فارسه‌کان به‌لام کوره‌که‌ی به‌ناوی تجا هب ئیمو انقلابیک ئە حوکم دا ده‌کات و کوره‌که‌ی خۆی به‌ناوی نخب ئانبوی دووهم ده‌کات به‌فه‌رمانه‌وا، ئە ده‌سائی سه‌ره‌تای هه‌رمانه‌وا یه‌که‌ی به‌هۆی خه‌ریک بوونی پاشای فارس ارتاکسزکیس—ارتاخرخیس به‌جیگیر کردنی ده‌سه‌لاتی توانی خۆی به‌رامبه‌ر شاوی فارسه‌کان رابگری به‌لام دواتر ارتاخرخیس هێرشیکێ تر ده‌هینیت و نخب ئانبوی دووهم ناچار به‌هه‌لاتن ده‌کات.

هه‌ندیک ئە سه‌رچاوه‌کان ئەمه به‌کوئایی سه‌ردهمی فیره‌نه‌کانی میسر داده‌نین. که‌چی هه‌ندیکی دیکه بنه مائه‌ی 31 ده‌ست نیشان ده‌که‌ن ئە سه‌ردهستی ارتاخرخیس و دواي ئویش ارسیس دیته سه‌ر حوکم دواي ئه‌ویش داریوسی سییه‌م، به‌لام ئەوه روونه میسر ئە سه‌ردهمی بنه مائه‌ی 31 به‌شیک بووه ئە ئیمپراتۆریه‌تی فارسی.

میسر ئە ژێر ده‌ستی یونانیه‌کان:

ئەسکه‌نده‌ری مه‌كدونی ئە 323 پ. ز. گه‌یشته میسر بۆ ئیدان ده‌رکردنی فارسه‌کان ئە میسر ئەمه‌شدا سه‌رکه‌وتوو بوو ته‌نانه‌ت داواي ئە کاهینه‌کانی ئامون کرد بیکه‌نه فیره‌ونی میسر ئەوه‌بوو کاهینه‌کانیش نازناوی کوری ئامونیان پێ به‌خشی به‌م جووره میسر ئە ژێر ده‌ستی به‌تالیسه‌کان مایه‌وه بۆ ماوه 3 سه‌ده.

له بهر ئه وهى ئه سكه ندر له ته مه نيكي زور زوى فه رمانره وايه تيه كه يدا ده مريت و هيچ جينشينيكيشى
نابيت بويه ناوچه كانى ده سه لاتي به سهر سه ركرده سه ربازيه كان دابهش ده كريت ، و ميسر ده كه ويته
ده ستى سه ركرديه كه به ناوى به تليموس به مهش ماوه حوكمى به تاليسه كان له ميسر ده ستى پي كرد.

- ١ مصر في عصر البطالمة
- ٢ بطليموس الخامس (205 ق.م - 181 ق.م)
- ٣ الملكة كليوباترا الأولى (180 ق.م)
- ٤ بطليموس الثامن (حكم 169 ق.م في مصر ومن 163-145 ق.م برفقة ثم من 145 ق.م - 116 ق.م مصر)
- ٥ بطليموس التاسع (116 ق.م - 107 ق.م)
- ٦ بطليموس العاشر ووالدته الملكة كليوباترا الثالثة (107 ق.م - 101 ق.م)
- ٧ بطليموس الحادي عشر (تولى عام 88 ق.م)
- ٨ بطليموس الثاني عشر (تولى عام 80 ق.م)
- ٩ بطليموس الثالث عشر وكليوباترا السابعة (تولى عام 51 ق.م)
- ١٠ بطليموس الرابع عشر وكليوباترا السابعة (تولى عام 47 ق.م)
- ١١ كليوباترا السابعة (تولت عام 44 ق.م حتى 30 ق.م)